

Christian Harlang
Advokat (H)
Taarbæk Strandvej 18,1. sal
2930 Klampenborg
Tlf. 3312 20 62
Mail: cha@harlanglaw.dk

Christian F. Jensen
Advokat (L)
Øverødvej 5,2. sal
2840 Holte
Tlf. 45 87 17 17
Mail:cfj@bonnoradvokater.dk

Østre Landsret, 24. afdeling
Bredgade 59
1260 København

J.nr. 600096
CFJ/CHA

PROCESSKRIFT 24

(27. september 2017)

i sagen B-3448-14

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

(8)

(9)

(10)

(11)

(12)

(13)

(14)

(15)

(16)

(17)

(18)

(19)

(20)

(21)

(22)

(23)

(v/ advokat Christian Harlang for samtlige, og advokat Christian F. Jensen for sagsøgerne 2 - 4, 6 - 15 og 17 - 23)

mod

Forsvarsministeriet,
Holmens Kanal 42,
1060 København K
*(Kammeradvokaten
v/ advokat Peter Biering)*

Sagsøgerne skal hermed anføre følgende, idet det hidtidige processtof fastholdes i dets helhed:

Hermed fremlægges som sagens **bilag 115** sagsøgernes udkast af d.d. til tidsplan for gennemførelse af hovedforhandling, hvortil bemærkes:

1. Østre Landsret har to gange siden berammelsen beskåret antallet af berammede retsdage. Samtidig med og efterfølgende disse beskæringer er der sket en overordentligt vidtgående ekspansion af det processtof, som Forsvarsministeriet vil anvende. Konsekvensen er, at der sker en uforsvarlig indsnævring af det tidsrum, der er til rådighed for sagsøgernes procesførelse.

Nærværende retssag blev første gang berammet til hovedforhandling ved retsbøger af 8. og 10. februar 2017, jf. retsbog af 8. marts 2017, s. 3, 2. afsnit, hvoraf fremgår:

"Af retsbogen for den 8. februar 2017 fremgår, at sagen er blevet berammet til hovedforhandling over mere end 50 retsdage i perioden november 2017 til april 2018. Denne berammelse er blevet fastholdt den 10. februar 2017."

Den da foretagne berammelse androg 55 ½ retsdag i alt.

Ved senere retsbog for 6. september 2017 har landsretten reduceret antallet af berammede retsdage til 48 ¾ retsdag (idet der for hovedforhandlingens første retsdag, d. 7. november 2017, alene er berammet retsmøde fra kl. 12:15 til 16:15).

Eneste oplyste begrundelse for reduktion af 2½ af de i alt fjernede 6 ¾ retsdag vedrører, at landsdommerne skal på efteruddannelse, jf. retsbog for d. 6. september 2017, s. 3.

Samtidig kan det konstateres, at sagens processtof er forøget i den samme periode (8. februar til 6. september 2017), hvor Østre Landsret har skåret i antallet af berammede retsdage til sagen om den danske stats ansvar for tortur.

Siden den seneste berammelse af 6. september 2017, med ovennævnte ubegrundede reduktion i antallet af retsdage, er sagens processtof blevet yderligere meget markant udvidet derved, at Forsvarsministeriet med fremlæggelse af vidneliste d. 18. september 2017 forøger antallet af partsrepræsentanter og vidner, som sagsøgte ønsker at afhøre fra 24 (jf. processkrift H af 15. november 2016, pkt. 2.4.5.) til nu 58 personer.

Antages det – som i sagsøgernes vedlagte udkast til tidsplan – at der gennemsnitligt alene skal anvendes 40 minutter til Kammeradvokatens afhøring af hver af disse 58 vidner, samt gennemsnitligt 20 minutter til sagsøgernes kontraafhøring, andrager dette i sig selv 58 timer, eller 14½ retsdag à effektivt 4 timer pr. dag. Sagsøgerne tager forbehold for, at hver enkelt afhøring i dens helhed inkl. kontraafhøringer varer længere end dette. For så vidt angår partsrepræsentanterne oberst John Dalby og major Morten Adler Holmstrup er det forudsat, at det bliver fornødent med længere tid.

Sagsøgte **opfordres (33)** til at oplyse militær grad samt funktion d.d. samt på tidspunktet for gennemførelse af operation Green Desert d. 25. november 2004 for sit vidne nr. 58, Flemming Mathiasen, på liste af 18. september 2017.

2. Sagens korpus er i det væsentlige uafklaret, primært p.g.a. Forsvarsministeriets bevidste forhaling for så vidt angår overholdelse af det editionspålæg, som Østre Landsret afgav 25. januar 2017.

I tilgift til ovennævnte markante ekspansion af sagens processtof fra sagsøgtes side d. 18. september 2017 foreligger stadig nedenstående uafklarede spørgsmål, som vil have betydning for omfanget af sagens hovedforhandling:

Forsvarsministeriet har endnu ikke efterkommet Østre Landsrets editionspålæg af 25. januar 2017, jf. retsbog for s.d. Tværtimod har den udøvende myndighed udtrykkeligt – efter først at have fremsat anmodning om omgørelse af landsrettens pålæg i processkrift O af 5. juli 2017 – meddelt ikke at ville efterkomme editionspålægget, førend der fra landsrettens side er taget stilling til ministeriets forsinkende og forhalende omgørelsesbegæring. Det fremgår af oplysningerne i Forsvarsministeriets processkrift O, s. 3, sidste afsnit, og s. 4, 1. afsnit, at pålægget vedrører formentlig ca. 302.162 dokumenter. Sagsøgte har endvidere som sagens bilag DØ og DÅ fremlagt lister over et mindre udvalg på nogle tusinder af disse dokumenter, hvorom sagsøgerne i sagens bilag 113 og 114 har oplyst, hvilke af de, der er aftegnet med gråt i listerne, som ikke kræver fremlæggelse. Det er fastholdt, at samtlige øvrige dokumenter, herunder de anførte på de af Forsvarsministeriet som bilag DØ og DÅ fremsendte lister, skal fremlægges i overensstemmelse med landsrettens editionspålæg af 25. januar 2017, jf. processkrift 21 af 25. august 2017, s. 5, 5. afsnit. Omfanget af de bilag, der således endnu ikke er fremlagt mere end 8 måneder efter myndigheden blev pålagt dette af landsretten, indebærer i sig selv, at der p.t. må tages et meget betydeligt forbehold for antallet af retsdage. Der er fra sagsøgernes side foreløbigt indsat 10 retsdage (dag 12 – 21) til alene forelæggelse af dette supplerende og fra Forsvarsministeriets side ekstremt sent fremkomne materiale.

Endvidere foreligger det endnu ikke endeligt afklaret, om bl.a. den militære rapport fra operation Green Desert (bilag CÅ) skal fremlægges i sin fulde udgave. Dette vedrører sagsøgernes editionsbegæring nr. 19, jf. processkrift 12 af 19. januar 2017, om fremlæggelse af fulde udgaver af sagens bilag AS, AÅ, BA, CÆ-DA samt DP - DR, jf. senest processkrift 16 af 1. maj 2017. Da sådan endelig stillingtagen ikke foreligger, har det heller ikke kunnet afklares, om der er anledning til yderligere efterforskning og bevisførelse i konsekvens heraf. Der er af hensyn hertil afsat tid til om nødvendigt at afhøre de af sagsøgerne med udkast af 11. oktober 2016 anførte vidner NN1 (britisk officer), NN2 (britisk menig), NN4 (britisk officer) og NN9 (britisk militærpoliti). Omfanget af et evt. behov for berømmelse af yderligere retsdage i denne henseende er ikke p.t. kendt i videre omfang. Procesbevillingsnævnet har endnu ikke taget stilling til, om spørgsmålet om fremlæggelse af den fulde militære rapport fra operation Green Desert, m.v., skal forelægges for Højesteret.

Der foreligger heller ikke endnu Retslægerådets besvarelse af spørgetema om de retsmedicinske rapporter. Afhængigt af besvarelsernes indhold kan der opstå behov for, at sagsøgerne, sagsøgte eller evt. begge sider får behov for at foranstalte yderligere bevisførelse, m.v.

3. Øvrige bemærkninger til tidsplan.

I samtlige tilfælde, hvor tolkebistand er nødvendig, er den afsatte tid til afhøringen fordoblet.

Sagsøger (23) _____ har, som det fremgår af retsmedicinsk rapport fremlagt som sagens bilag 97, næsten ikke noget forståeligt sprog, p.g.a. sit mentale handicap, som er blevet forværret efter den tortur, han blev udsat for som følge af operation Green Desert, jf. bilag 97, s. 4, pkt. 2.

Sagsøger (23)s værge er sagsøger (12), _____ vil skulle afgive forklaring som vidne om, hvad han har observeret vedr. sagsøger (23), herunder hans tilfangetagelse og indespærring sammen med de øvrige i

sufi-gruppen (sagsøgerne (12) - (23)), forsvinden i flere måneder efter hans løsladelse fra irakisk politis varetægt, forandringerne i sagsøger (23)s adfærd, hvad der har kunnet kommunikeres om, m.v., jf. også sagens bilag 97.

Om afhøring af sagsøgerne generelt bemærkes, at disse mennesker alle har været udsat for tortur som følge af det sagsøgte forsvarsministeriums gennemførelse af operation Green Desert, jf. bl.a. de i sagen foreliggende retsmedicinske rapporter (bilag 12, 13, 29 til 37 og 87 til 97).

Det må forventes, at det under afhøringen af hver af dem kan blive fornødent med ét eller flere længerevarende ophold undervejs, uanset der kan og skal gøres enhver indsats fra alle for, at disse personer ikke krænkes endnu en gang i forbindelse med, at afhøringerne gennemføres.

Disse forhold er der så vidt dette nu engang er muligt forsøgt taget højde for i den som bilag 115 fremlagte tidsplan, men sagsøgerne må på nuværende tidspunkt tage forbehold for, at enkelte afhøringer kan strække sig over længere tid end den p.t. angivne.

For så vidt angår afhøring af retsmedicinerne kan oplyses, at der er afsat 20 minutter for hver sagsøger, den enkelte retsmediciner har undersøgt.

4. Anmodning om, at der snarest berammes yderligere retsdage i henhold til fremsendte udkast til tidsplan.

Det er en uomgængelig betingelse for retssagens forsvarlige gennemførelse, og som sådan omfattet af sagsøgernes ret til en retfærdig rettergang, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 6, at bl.a. følgende respekteres:

- Der afsættes den fornødne tid til, at sagens oplysninger og beviser kan forelægges landsretten.

- Ligeledes afsættes den fornødne tid til, at parter, partsrepræsentanter og vidner kan stilles samtlige relevante spørgsmål, både under afhøringer og kontraafhøringer, og at ingen sådanne spørgsmål skal udelades p.g.a. tidsmæssige begrænsninger fastsat af landsretten som ansvarlig domstol for sagens behandling i første instans.
- Der tages i forbindelse med afhøringerne det fornødne og berettigede hensyn til f.eks. torturofres særlige psykiske svagheder og forhold, der er en følge af den mishandling, de har været udsat for.
- De til hovedforhandlingen berammede retsdage gennemføres uden væsentlig, tidsmæssig afstand på flere uger imellem hver enkelt retsdag.

Ovennævnte er i dansk retspleje udtryk for selvfølgeligheder, som ikke kræver udtrykkelig fremhævelse overfor en landsret, og ikke burde kræve det overfor en udøvende myndighed som procespart, særligt ikke med de særlige regler der gælder for myndigheders procesførelse.

Forpligtelserne er skærpet i sager, der drejer sig om statens ansvar for tortur, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 3, jf. også inkorporeringsloven, samt FNs antitorturkonvention.

Det er ikke længere forsvarlig at forsøge at gennemføre hovedforhandlingen i nærværende 23 sager på blot 48 $\frac{3}{4}$ retsdag. Dette ses allerede derved, at der til et ganske væsentligt mindre processtof (såvel vidner som dokumenter) var afsat 55 $\frac{1}{2}$ retsdag d. 10. februar 2017. Da en retsdag i Østre Landsret består af effektivt 4 timer (5 $\frac{1}{2}$ time fra kl. 9:30 til 15, fraregnet frokostpause på én time og to øvrige pauser à 15 minutter = 4 timer), og en time stadig væk kun består af 60 minutter, ses det heraf, at de 48 $\frac{3}{4}$ retsdag ikke udgør en forsvarlig ramme for hovedforhandlingens gennemførelse.

Dette følger i sig selv af de af Forsvarsministeriet d. 18. september 2017 bebudede 58 vidner (en forøgelse fra de tidligere bebudede 24), og så meget desto mere af det i øvrigt anførte ovenfor om en betydelig mængde yderligere bilag som fortsat forsøges tilbageholdt af Forsvarsministeriet i strid med landsrettens editionsplæg af 25. januar 2017, m.v.

På denne baggrund anmoder sagsøgerne om, at der snarest berammes et yderligere antal retsdage svarende til det samlede antal, som er angivet i det d.d. som bilag 115 fremlagte udkast til tidsplan.

Sagsøgerne vil i separat processkrift afgive kontradiktoriske bemærkninger til Forsvarsministeriets processkrift S af fredag d. 15. september 2017 (54 sider) og processkrift T af mandag d. 18. september 2017 (15 sider) med tilhørende bilag.

Yderligere processtof forbeholdes.

København, d. 27. september 2017

Christian Harlang
Advokat (H)

Christian F. Jensen, e.o.
Advokat (L)